

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

А. Ф. Шушкевич

НАРОДНА ЛЯЛЬКА

З ОДНОГО ШМАТКА ТКАНИНИ

Інструктивні картки

5-6 класи

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

УДК 745
ББК 85.125
Ш 98

Шушкевич А.Ф.

Ш 98 Народна лялька з одного шматка тканини : інструктивні картки : 5-6 кл. / А.Ф. Шушкевич. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2017. — 16 с.

ISBN 978-966-10-4747-0

Посібник укладено відповідно до оновленої програми з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів.

Формат посібника — це альбом з роз'ємними листками, які зручно використовувати на уроках як роздатковий матеріал для самостійної роботи учнів. Видання містить інструктивні картки для практичних робіт із коротким покроковим описом роботи.

Для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, вихователів дошкільних закладів, усіх зацікавлених осіб.

УДК 745
ББК 85.125

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Лялька — одна з найдавніших іграшок. Скільки існує світ, стільки існують і ляльки. Їх можна знайти у будь-якій країні.

Народна лялька має сакральну, обрядову та ігрову спрямованість, вона використовувалась в обрядах і святах, у щоденних подіях життя людини — народженні, весіллі, відходу до предків і як забавлянка для дитини. Народна лялька образна й символічна. Люди виготовляли ляльку подібну собі, вкладаючи у неї свою енергію, певні думки і побажання.

Лялька мала глибоке виховне значення. Гра в ляльки заохочувалася дорослими, оскільки граючись, дитина пізнавала світ і себе, фантазувала, освоювала рольові ігри. «Хто в ляльки не грає, той щастя не знає», — говорить народна приказка.

Народна лялька дуже проста, і в цій простоті її таємниця, бо вона не вимагає яких-небудь складних прийомів та інструментів при виготовленні, але має елементи, які відрізняють її від інших іграшок. Через те, що виготовлення тканини було дуже трудомістким, часто діти доношували одяг дорослих, і на ляльки залишалася зношена тканина. Тому ляльці ніби передавалася часточка життєвої сили людини, якій належав одяг, а тканина, що своє відслужила, знову поверталась у кругообіг життя. Згідно з традиціями під час виготовлення будь-якої народної ляльки не можна було користуватися ножицями та голками: тканину рвали руками, а ляльку змотували і зв'язували. Також не можна було малювати обличчя ляльці, бо наші предки вірили, що через очі в ляльку може вселитися злий дух і вона зурочить дитину. У свідомості пращурів ляльки ще володіли різними чарівними властивостями: могли захистити людину від злих сил, прийняти на себе хвороби і нещастя, втішити у скрутну хвилину, дати пораду, сприяти гарному врожаю, здоров'ю та добробуту членів родини. Але ляльку-оберіг потрібно було зробити самому і з домашнього ношеного текстилю.

Традиційна народна лялька — це витвір мистецтва, унікальний зразок українського фольклору. Здавна наші предки вважали, що лялька — оберіг родини й роду, могутній магічний талісман та символ зв'язку між поколіннями. Лялька-мотанка універсальна: вона виготовляється за одним і тим же принципом чи то ігрова, чи обрядова, чи оберегова.

В основі української ляльки-мотанки — хрестоподібна фігура. Мотанка безлика, вона не має обличчя, замість очей, рота — намотаний з ниток хрест. Хрест у колі — це солярний знак, знак сонця, знак добробуту, дуже сильний оберіг, що несе в собі і притягує сонячну енергію з усіх чотирьох сторін світу. Традиційно вузлова лялька мотається за рухом сонця, тоді вона принесе удачу та щастя.

Виготовляти ляльку цікаво та корисно, при цьому діти знайомляться з основами рукоділля, вчаться створювати яскраві й зрозумілі образи, а сам процес створення ляльки врівноважує нервову систему і покращує настрій. Українська лялька-мотанка — унікальне явище, яке залишили нам у спадок предки. Виготовлення ляльок — це не просто ремесло чи гра, це долучення до українських прадавніх традицій. А отже, у стрімко мінливому світі залишиться пам'ять предків, яка не дасть нам забути свою історію.

Переглянувши цей матеріал, ви неодмінно зробите свою власну ляльку, дотримуючись народних традицій при її виконанні.

НАРОДНІ ЛЯЛЬКИ З ОДНОГО ШМАТКА ТКАНИНИ

Найпростішу ляльку можна зробити з одного шматка тканини, а для наповнення голівки використати лляну паклю, горішок, синтепон або вату.

Хлібна лялька

Її ще називали «жованкою», «куклою». Вона заміняла соску-пустушку у немовлят і заспокоювала їх. Жований хліб вкладали у шматок тканини, формували голівку і замотували навколо неї або тканину, або нитку. Кажуть, що в «жованку» часом додавали трохи цукру і навіть клали мак (в невеликій кількості для кращого сну), просто жовані зерна або навіть сало з часником. Виготовленням особливо не переймалися: у лляну чи конопляну ганчірочку жований хліб вклали, зробили ляльку і дитині в рот. Практично виконували тільки одну операцію — формування голівки. Минуло вже багато років, відколи жованки не використовуються.

Ангел

*Ангели з неба злетіли на крилах,
Добру новину нам возвістили.
(Колядка)*

Це, мабуть, найпростіша, але дуже мила обережна лялька. Ангела часто вішають над колискою, кладуть у ліжечко чи коляску немовляти, кріплять до дверного отвору або люстри, щоб оберіг літав над усією кімнатою. Але якусь особливу теплоту і силу образи янголят набувають для нас у свята. Кажуть, що домівку повинні оберігати 3 янголи: білий — різдвяний, червоний — великодний і зелений, що символізує Трійцю.

Лялька Віддяка за подарунок

*Ходить зайчик по капусті,
Носить ляльку в білій хустці,
А я зайчика догнала,
Собі лялечку забрала.
(Народна пісня)*

Призначенням цієї ляльки було навчити дітей вдячності. Першу свою ляльку вони робили саме з одного клаптика тканини і дарували їй з вдячністю у відповідь на подарунок.

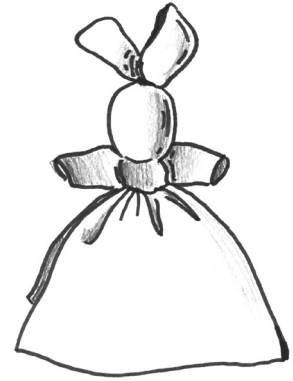

Зайчик на пальчик

*Ой на горі жито — сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.
(Народна пісня)*

Таку іграшку виготовляли дітям з 3-х років. Це і товариш дитини, і одночасно її оберіг. Зайчика одягають на пальчик. З ним можна погратись, поговорити, як із живим, про свої справи, проблеми й радості.

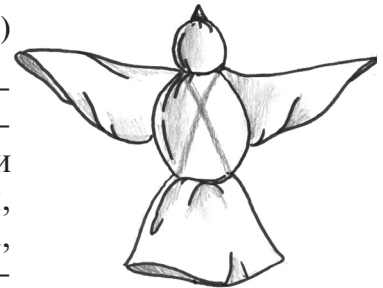
Цю іграшку в давнину батьки давали дітям, які залишалися самі, щоб вони не сумували і не боялись.

Пташка

*Щебетала пташечка під віконечком,
Сподівалась пташечка весни з сонечком.
(Народна пісня)*

Птах є символом домашнього гнізда, щастя. Оберегова лялька Пташка — іграшка для найменших. Її зазвичай вішали над колискою дитини або давали в руки для гри. Малюк міг дути на пташку, чіпати ручками, приводячи її в рух. Такі пташки виготовляли і на свята, зокрема, ними господині прикрашали домашнє Великоднє дерево.

Лялька Малюк

*Я маленький хлопчик
Виліз на стовпчик,
На соніці граю,
Дітей забавляю.
(Колядка)*

Це ігрова лялька, призначена для маленьких дітей. Вона проста і зрозуміла, бо зроблена на подібність людини. Змотували таку ляльку швидко, щоб забавити дитину.

Для виготовлення ляльки потрібен усього лише клаптик тканини, трохи будь-якого наповнювача і міцні нитки червоного кольору, а необхідний розмір тканини визначається долонькою — долонька в ширину і долонька в довжину. Існує аж два способи скручування Малятка. В одному варіанті знадобиться квадратний клапоть, в іншому — прямокутний.

Ляльки День і Ніч

*Дін,дон, дзень-дзелень,
завжди разом ніч і день.
(Дитяча пісня)*

Ляльки День і Ніч — це оберег, вони уособлюють собою добу і порядок у світі.

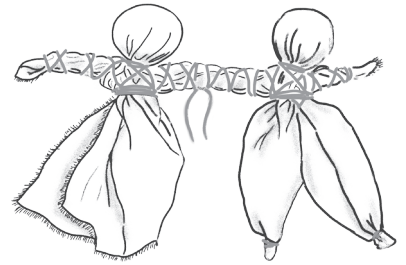
Для наших предків охорона житла і сім'ї була найголовнішим завданням, тому потрібен був такий оберег, який би захищав завжди — щодня, вдень і вночі. У давніх слов'ян з'явився оберег домашнього вогнища, який називали «День і Ніч». Пару ляльок виготовляють із квадратів тканини білого і синього кольорів.

Ляльки Нерозлучники

«Нерозлучники» — традиційна весільна лялька. Таку ляльку, як символ міцної сім'ї, дарували в день весілля нареченому і нареченій.

Пару ляльок виготовляють з одного шматка тканини, як правило, червоного кольору. Вважалося, що один клапоть і одна нерозривна нитка, яка спритно зв'язує нерозлучників, є символом любові і прихильності. Ця лялька таїла в собі родову силу, несла ідею продовження роду, сім'ї.

Лялька Мати і дитя

Ляльку змотують з одного шматка тканини, мати й дитина ніби з'єднані пуповиною. У цю ляльку можна закладати бажання на заклик дитини у сім'ю, можна просто створити Матір-Берегиню, щоб охороняла від негативу в родині. Це дуже світла, радісна лялька. Вона не продається, а дарується або обмінюється.

ІНСТРУКТИВНА КАРТКА 1

РІЗДВЯНИЙ АНГЕЛ

Лялечка Ангел — це добрий оберіг, помічник у справах. Для виготовлення Ангела знадобиться світла тканина розміром приблизно 20х20 см, з якої легко витягуються нитки, синтепон або вата для наповнення голови, нитки, стрічка або золотий красивий шнур. Аби лялька-оберіг допомагала в житті і охороняла людину від зла, дуже важливо при її виготовленні бути в гарному настрої і подумки бажати добра і здоров'я тому, для кого цей янгол призначений.

Оскільки ми робимо ляльку-оберіг, слідуючи стародавнім традиціям, то не використовуємо в роботі ножиці і голку. Тканину не відрізаємо, а відриваємо. В результаті по краях тканини утворюються торочки, що ідеально підходить для крил, оскільки це виглядає, як пір'ячко. Усі частини ляльки не зшиваємо голкою, а пов'язуємо нитками.

<i>Технологічна операція</i>	<i>Зображення операції</i>
1. Покладемо у центр квадрата з тканини щільний клубок вати або синтепону і сформуємо голівку. Щільно обв'язуємо її ниткою. Нитку беремо довгу — для виготовлення ляльки використовується одна нитка від початку до кінця.	
2. Підтягуємо протилежні вільні краї в сторони і, обмотуючи ниткою хрест-навхрест, формуємо ручки-крила. Розправляємо крила по діагоналі. Обв'язуємо Ангела навхрест ниткою або тонким золотим чи срібним шнуром.	
3. Сформувавши руки-крила, перев'язуємо пояс ляльки і зав'язуємо його петлею. Ось лялька й готова! Голову можна прикрасити декоративною тасьмою-стрічкою, а також пов'язати красивий пояс.	